

Hilissuvistest töödest mesilas, mesilashaigustest ja kärjemajandusest. Vaha sulatamine ja puhastamine

Kokkuvõtte Hiiumaa Mesinike Seltsi praktilisest õppe- ja teabepäevast L. Kännu mesilas Loja k., Pühalepa v., 14. augustil 2010

Lektor Sergei Kozlov, lektorileping PR-6-1.5-72

Mesindusloeng toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Sissejuhatuseks

Enne kui hakata käsitlema mesila töövõtteid, tuleks endale selgeks teha, miks me mesilasi peame. Kui peame mesilasi nende „sumina“ pärast ainult hobina, siis on tegemist ühtede töövõtetega. Kui soovime, et mesilased meie puu- ja marjakultuure tolmeldaksid ning oma perele ka mett annaksid, peame lähtuma juba täpsematest hooldusvõtetest. Kui aga mesindus on meie peamiseks sissetuleku allikaks mesindussaaduste tootmise näol, siis tuleb lähtuda juba hoopis teistsugustest põhimõtetest, sest tegemist on suure tootmisega.

Sõltumata meie mesinduse mastaabist peame alati lähtuma mesilaste bioloogiast, nende loomulikust käitumisest ja vajadustest. Tähelepanuta ei tohi jätta looduse (taimestiku, ilmastiku sh temperatuuri jms) kevadist-suvist muutumist.

I. Mesilasperede suvise hooldamise võtteid

Kõigepealt üldised põhimõtted. Kui normaalselt talvituv pere on jõudnud kevadesse ja ilmad on soodsad, tehakse puhastuslend. Nüüd ärkab pere „talveunest“ ja hakkab „kasvama“. Et ilmad on veel külmad, korjet pole või on tagasihoidlikult ja mesilasi alles vähe, tuleb jälgida, et nendel toitu jätkuks. Mesilaste peamine ülesanne on nüüd kasvatada üles uued noored mesilased. See on talvitunud mesilaste kõige tähtsam töö. Talvine mesilaskobar on kindlasti juba talvesööda tarvitamisega jõudnud „laeni“ ja kuigi tarus kärjeraamide servadel ja äärmistel kärgedel võib veel toitu olla, ei pruugi see olla madalate temperatuuride tõttu mesilastele kättesaadav. Kui kevadisel ajal ilmad jahenevad, tõmbuvad mesilased kokku, et soojendada hauet, seega eemale oma söödavarudest. Mesilastest eralduva soojuse tõttu on kobara kohal soojem ja seal olev (puder)sööt on mesilastele kättesaadav – külgedele jääv aga mitte. Seepärast on kasulik talvekobara kohale anda peredele lisatoitu pudersööda näol, siis on kindel, et need pered enam nälga ei jää.

Umbes kaks nädalat pärast pudersööda andmist, kui ilmad on juba soojemad ja emadele on vaja uut munemisruumi, tuleb lisada kaks eelmisel aastal üles ehitatud haudme all olnud (tumemat) kärjeraami. Need paigutatakse haudmeraamide vahele, et suurendada ema jaoks munemisruumi ja sellega sundida ema intensiivsemalt munema. TÄHELEPANU! Kui enne ei ole peredele pudersööta antud, siis veel ei ole vajadust laiendada, sest pere areng jääb kahe-kolme nädala võrra hilisemaks. Nädala pärast hakkavad juba kooruma esimesed uued mesilased. Kulub veel nädal kaks, kui nende vahanäärmed tööle hakkavad ja tekib vajadus hakata kärke ehitama. Nüüd laiendatakse peret juba ülesehitamata kärjepõhjadega. Üldine põhimõte on selles, et kõik talvel peres olnud kärjed tuleb kätte saada. Aga need on ju haudme all. Seepärast laiendatakse kärjepõhjadega haudmeraamide vahele, nihutades talvel peres olnud raame järjest pesa ääre poole, mis hiljem meega täitunud välja võetakse.

Nii laiendatakse peresid, jälgides kogu aeg, et oleks korjet ja et noortele mesilastele jätkuks tööd.

II. Hilissuvised tööd on meevõtmine, koondamine ja söötmine

Meevõtmisega võetakse tarust välja kaanetatud meekärjed. Ka magasinid on maha võetud. Nüüd, juuli lõpus augusti alguses kui mesi võetud, tuleks kõigepealt anda peredele natuke ergutussööta. See on tarvilik, et intensiivistada ema munemist. Augustis munetud munadest kooruvad just need mesilased, kes lähevad talvituma ja kellel peab kevadeks jääma veel nii palju jõudu, et üles kasvatada uus

mesilane. Pärast ergutussöötmist ca kahe nädala pärast tuleb alustada ka järk-järguliselt koondamist. Koondamise eesmärk on saada tarust kätte äärmised meeraamid ja pisendada pere nii suureks, mis läheb talvituma. Tuleb jälgida haudmekärgi, mida võib olla palju. Väiksema haudmeväljaga raamid tõstetakse esialgu äärtele, kust neid saab pärast haudme koorumist välja võtta.

Koondamisel tuleb arvestada, et peredes võib olla veel ligi veerand kuni kolmandik mesilastest, kelle elu ressurs talveni ei ulatu. Seega on koondamisel loomulik, et kõik mesilased ei peagi pessa raamidele ära mahtuma. Külmade tulekuni on veel aega, selleks ajaks jääb mesilasi vähemaks ja nad tõmbuvad ka tihedamasse kobarasse.

Enne laussöötmist, mis algab augusti keskel, umbes 20.-nda paiku, tuleb ravida peresid varroatoosi vastu. Näiteks pannakse peale pikaajalise toimega ravimi ribad. Vajalik on, et kooruvast haudmest välja tulnud lestad saaksid kätte oma mürgiannuse ja maha variseksid. Söötmine peab olema nii intensiivne, et piiraks ka ema munemist. Söötmisega peab lõpule jõudma 20.-ndaks septembriks.

Söötmiseks on parim kasutada nn laesöödanõusid. Nendes püsib sööt soe ja mesilased saavad seda hästi kätte. Sobivad muidugi ka ämbersöödanõud või ka raamsöödanõud, mis lamavtarudes vahelaua taha pannakse. Soodsaim on kui saab sööta ca 10-liitriste nõudega.

Söötmisel tuleb arvestada, et igas peresse jäävas kärjes oleks vähemalt 2,2 kg sööta. Kui algselt oli raami ülemine osa 1/3 ulatuses kaanetatud meega, siis võib eesti raami korral arvestada sinna ca 1 kg sööta. selliste raamidele tuleb lisaks sööta veel 2,2 kg. Peab silmas pidama, et söötmisel suhkruga, kulub osa suhkrut sööda ümbertöötamisele. Seega, et saada 2,2 kg raamile juurde, tuleb mesilastele siirupiga anda 2,5 kg kuiva suhkrut. Kui aga peres on veel palju hauet, siis kulub suhkrut ka haudme toiduks.

Kui kasutada tööstuslikult toodetud kaubandusvõrgus saada olevat mesilaste sööta, siis selle ümbertöötamiseks mesilased peaaegu midagi ära ei kuluta. Lektor soovitab seda siiralt. See tuleb isegi majanduslikult ökonoomsem kui suhkruga söötmine, rääkimata mesilaste eluressursi kokkuhoidmisest.

III. Haigustest

Haigustest rääkides on kõige põletavamaks teemaks haiguste levimine. Mõistlik oleks kanda kaardile oma mesilagruppide asukohad, joonistada nendele ümber nt 2 km raadiusega ringid ja siis näeme, millisel alal meie mesilased liiguvad. Kui nüüd selle lennualaga kattub ka mõne naabermesila lennuala, siis on oluline uurida, milline olukord valitseb naabri mesilas. Mõistlik oleks vastastikku hästi läbi saada ja võtta ette ühised ravimised. Haiguste levikut ja haigestumist on palju kergem ära hoida, kui kanda suuri kulutusi nende raviks.

IV. Mesila kärjemajandus, vaha sulatamine ja puhastamine

Lektor kirjeldas tavalist s.o enamkasutatavat vahasulatusmeetodit ja näitas, millise vaha tavamesinik sellest saab. Püüdes vaha kvaliteeti tõsta, sulatatakse saadud vaha veel teist korda. Kui vaha sulatamisel vees kasutatakse liiga kõrget temperatuuri, siis need vaha tükid, mis puutuvad kokku sulatusnõu põhja ja seintega, saavad seintelt liiga palju soojust ja nende temperatuur tõuseb liiga kõrgeks. Kõrbe põhja nagu mannapuder. Selle tagajärjel kipuvad vahas olevad õietolmuterakesed kõrbema, muutuvad tumedaks - mustaks, muudavad vaha värvi ja neid on edaspidi väga raske vahast eemaldada. Vaha värvus jääb sõltuvaks nende kõrbenud tolmuterakeste kõrbemise astmest ja hulgast. Sergei Kozlov demonstreeris, millist „prahti“ settib sulast vahast kolmepäevase selitamise järel. Ainult sellisest puhtast vahast, mis nüüd on tõesti ilus kollane, saab valmistada korralikku kärjepõhja. Vaha sulatamise soovitatav temperatuur on 80 – 90°C.

15. august 2010